

Győri László

Kisvárosi föliratok

AZ EMLÉKTÁBLÁÉ

Ebben a házban szállt meg
hatvanegy éjszakára
Győri László költő meg
felesége, Sára.

EMMÁÉ

Ebben a házban szállt meg
egykor a fiatal
költő, aki írt is meg
nem is: Gy. Tivadar.

A HÁZÉ

Megszálltam Győri Lászlót
teljes hatvanegy napig,
amíg csak be nem táncolt
a hatvankettedik.

A HATVANKETTEDIK NAPÉ

En október elseje voltam,
de ma már nem vagyok sehol.
Ezerkilencszázhatvanhatban
találkoztunk egy vonaton.

EGY KÖRÖMOLLÓÉ

En is találkoztam veled:
balettcipőben álltam, ujjhegyen,
intettem, észre se vett,
lábam görbe volt s volt két nagy szemem

EGY KÖRÖMÉ

Keresztapám egy macska volt,
egy tigris volt a dédapám.
Unokahúgom keccsel ojt
szerelmet lányba. Vérzik ám!

A MEGGYFÁÉ

Egy lány kisujját oltotta belém
Csíkos Macsek, azóta hívlak én.
Nézd a körömöt, lakkpiros. Agamon
ciróka, de ha elkaplak, sírsz nagyon.

A KÉPZETTÁRSÍTÁSÉ

Két pont közt a legrövidebb
út én vagyok: egyenes,
görbe, szelid és meredek,
eb- és oroszlánszemes.

AZ EMLÉKTÁLÉ

Belekerül az emléktábla
a földarabolt emléktábla.

A kuktához így szól a szakács:

én azt hiszem, rágós ez a ház.

Dobd el a házat, nincs tudomány
rá, rossz hús, de a tábla talán
Salgótarján egy tünde falán
még hogyha nincs is, főni kíván.

Niklai Ádám

Bakter-rigmus

Tízre jár. Haikul az utca.
Reklám rikkant: kaparj, kurta!

Tizenegy. — Én (s hogy'..?) kaparjak?
Szemem lesik már a varjak.

Most üti a tizenkettőt.
Körülöttem a csönd megnőtt.

Éjfél után óra egy már.
Ablaküveg: szilvalekvár.

Messzi torony kettőt kondul —
két korttyal is foga a borbul.

Három. — Távolság dereng most a
tenger...Tavaly tértem mosta.

Négy óra. — Rég vár a fekhely.
Amott is. Majd ne feledj el.

Erdős István

A házörző

A bágyadt fényudvarú villanykörtét ésszerűtlen magasságban helyezték el a lámpaoszlopon, mégis az oszlop a kanyarban volt, s a fény is több volt a semminél. Elég jó lesz itt a megvilágítás ahhoz, hogy meglásson, hogy felvegyenek, gondolta a kopaszodó fiatal tanár, és kényszeredetten toporgott az új támaszpontján, a fagyos földcsomón. A házak, szemben az út túlsó oldalán sötét ablakszemekkel hátráltak előle a folyó felé, egyetlen ablakból derengett halvány, vibráló fény, a televízió kékes mocanásaikat érezte, mintha műsor mehet még tizenkettőkor, motyogta maga elé, és az ablakhoz lopakodott lábujjhegyen, hogy újra fel ne zavarja álmából a kiméretlenül vicsorgó sánta kutyát, a sűrűn lefüggönyözött ablak mögül valamilyen szláv nyelven szűrődtek ki hangfoszlányok. A szlovák tévét nézhetik, próbált bepillantani a függöny résein, de feladta, nagy lendülettel ugrotta át visszafelé az árkot, sprintelt vagy tíz métert, melegítse valami mozgás, a lámpaoszlop alatt helyben futott tovább, egyre több hideg szorult a bélelt ballonkabátja, alá és autonak, járműnek másfél órája nyoma sem volt. Belátta, egyre kisebb az esély, hogy jönne egy járgány, ki a fene fog éjjélkor elindulni. Jeges úton, pelyhedző hóesésben! Egy éjszakai munkásjárat, célúvaros teherautó jöhetne még legföljebb, de nem. már munkásjárat sem, emlékezett, hogy a menetrendben, a lap alján annak a busznak az érkezési időpontja volt az utolsó adat, amellyel ide eljutott, marad a teherautóremény, esetleg tejesautó jöhetne, rendőrkocsi, mentők, tűzoltók vagy bárki, csak jönne, csak vinnék tovább ebből a dermesztő hidegből, amely egyre jobban átjárja csontjait, amely ellen egyre kevésbé ért valamit futkosni, árkot ugrani odavissza, vagy nőkre gondolni. táncra, a táncra, Gabira, akivel néhány órája még úgy szorították át egymást a parketton, mint láncszemek kapaszkodnak egymásba, egy-egy szó, félszó, inkább testük mocanásaikat hallgatták, zuhogtak rájuk a kemény dobcsattanások, a dobos

volt egyetlen elviselhető muzsikusa a zenekarban, Gabi ismerte valahonnan, egyszer oda is ült melléjük egy percre, megitta Gabi konyakját, mondott két-három részeg, bárgyú mondatot, átült egy másik régi haver konyakja mellé, anyámék alszanak ilyenkor, felmegyünk hozzám, mondta Gabi bátortalanul, és piroslott a szeme a zenekar ostoba színes villogásától, oké, de minden percünk meg van számolva, válaszolt fontoskodva, ezt később borzasztóan megbánta, mert valahol itt gyökerezett az éjszaka minden ostobasága, buta hisztériák, hazugságok hűségéről, papolások tiszta nagy barátságáról, s egy olyan összevisszaság, tehetetlenség, melyből már csak egy kiugrás volt, Gabiék háza mellett felszállni az első járműre, amely közeledvén, csak búcsúintés marad, s egy pillantás a pléhlemezen feszülő menetrendre, egy utolsó busz, mellyel megethet húsz kilométert az otthona felé, felesége, gyereke felé, a buszvégállomástól marad hatvan kilométer autóstoppra, fog ez menni, bizonygatta magának rögtönzése értelmességét, és a zsúfolt autóbuszban úgy itta egy szőke lány mohó tekintetének ígéreteit, mint a presszóban a konyakot, sört, nyakra-főre, talán ez az ital volt eddig az egyetlen segítség a hideg elviselésében, de a belső forróság éjjél körül már felszállt a drótok fölé, a felkavart lebegő hóval, maradt a dermedtség, a csend, a hiába való várakozás. Az út kihalt volt, néma.

Bum! Bum! Verte két ököllel keményen a lámpaoszlopot, és elhatározta, hogy akár ellenkező irányba is elindul, ha arra menne valami jármű, de rögtön nevetett is az engedményen, ez az elhatározás is komolytalan, egy marad, vissza kell indulnia a kisváros centrumába, a buszmegállóhoz, ha nem akarja, hogy megfagyjon, negyedóra sincs az út, s ha közben jönne egy jármű, az út szélén haladva is integethetne. sőt a buszmegállóba behúzódva is észrevesz minden motorzajt, közelgő reflektorvillanást, és szélvédett helyen talán ki lehet bírni ezt az átkozott hideget, ezt az ólmosságot a térdeiben, karjában, nyakában, ott le is ülhet, akár végigdőlhet egy padon, nem, aludni nem lehet, hiszen akkor nem veszi észre, ha gépkocsi jön, ha indul a forgalom. A tejesautók ilyenkor már kell hogy startoljanak, igaz vasárnap hajnalban

egész más lehet az éjszakai menetrendjük, mint 10 éve, átlag hétköznap este volt, hogy egyszer erre csavargott egy nyári éjszaka. A buszmegálló várófülkéjében, a mocskosszürke ablakokon át is kivehetően három pad volt, egy vaskályha, egy csövázás szék ülés nélkül. Amint megnyitotta a nehéz, pontatlanul záródó ajtót, vad morgással két kutya ugrott közvetlen a lába elé, Lord, Vezér, halatszott nyomban a csitítás kutyanevekben krárogva a kályha mögül, vissza, a padon felült egy fiú, a kutyák nyomban engedelmesen a pad alá somfordáltak, a fiú megdörzsölte szemét két öklével, visszatekerte nyakára az álmában széthagyott hosszú sálát, és bizalmatlanság nélkül bólintott a jóestétre, mutatott helyet a szomszéd padon, hosszú szőke haja arcába hullt, ahogy előregörnyedt, megtapogatni a kányha vasát, ez mint a jég, megint, morogta, felállt, kezét nyújtott, jóestét kívánok, kutyahideg lett ez a bodoga, pedig mikor elaludtam, még volt parázs, no nem hivatalos tűz, már én raktam, ahogy elment az utolsó járat. Mindjárt begyújtok újra, nevetett, és elindult, mozdulataiban már nyoma sem volt a bénító álmoságnak, kitérte az ajtót, visszarúgta, amikor már úgy tűnt, hogy tiszteletlenül és az újonnan jöttre nézve góromba sértésként tárva nyitva hagyja maga után.

A tanár nézte a parkon át igyekvő fiút, nagyot ugrott, csípőig érő bőrzakóján szétnyílt a cipzár, bőszárú nadrágja, sálja lobogott a fölerősödő szélben, s azt látta még, hogy a sarkon a hirdetőablakhoz lép, egy, kettő, három, tépi le a gyűrt papírt a lába elé, aztán a sarkon túlról kemény recsegés, robaj hallatszott, s néhány másodperc múlva újra ott volt a fiú nagy páircsomóval három méternyi deszkadarabbal hóna alatt. A deszkán az útjavító vállalat piros csikjai, betűi emlékeztettek repeszekben szétcsattanva a kinti világra, a fiú a kályha mellett levő padnak támasztva törte le a deszka 30–40 centis darabjait, s nagy szakértelemmel igazította azonnal a kályhába sorba a plakátnyújtásra, fal mellé a maradékot, Déryné Sz lehetett olvasni egy lelógó kék-fehér papírcsikon, aztán, hogy a fiú gyűfát gyűjtött, épp ezen a csíkon futtatta a lángot a kályhába, lesz itt mindjárt olyan meleg, nevetett rokonszenvesen, és megpaskolta kutyáit. félkönyökre dőlt, visszafeküdt a padjára. jól ég ez a deszka, hajnalig kibírjuk már mellette, ásított és várta, hogy a jövevény is mondjon végre valamit, hogy beszélgetni lehessen, mert az alvás itt sokkal fárasztóbb, kimerítőbb, mint az ébrenlét. A tanár megérezte a fiú hallgatásán a várakozást, szép áliat ez a fekete, mondta, s a hozzá közelebb fekvő kutyára mutatott, sajnos nem az enyém. az enyém ez a tarka korc, s megvakargatta az állat fejét, emez csak segít nekünk a házat őrizni hosszú estéken, éjszakákon, rendes dög a Lord, ugyanúgy mindent megtesz nekem, mintha én lennék a gazdája, de az is lehet, még jobban is szeret, mint az orvost, aki mellől minden este megszökik, hogy reggelig velünk legyen, velem meg Vezérrel. Életemben egyszer volt kutyám, nevetett a tanár, 10 éves koromban. Sajónak hívták, kicsi volt, barnásszürke, jól lehetett vele hancúrozni, hűséges volt, szerettem, de egy napon elment, pont azon a napon, hogy a nővérem lakodalma volt, nagy tömeg nyüzsgött a udvaron, megijedhetett szegény a zajtól, és otthagyta a sok jó falatot, világá ment, sose láttuk többet, még meg is sirattam, sokáig visszavárgtam, így van vele az ember, vette át a szót öregemberes bölcsességgel a fiú, megszereti ezeket a dögöket, néha jobban lehet őket szeretni, mint némelyik barátot, rokont, a tanár fátyolos szemmel nézte az elmosódó ég-föld darabkákból összeálló üvegfalat, szerette volna kimondani, testvéred, barátod ül itt, fiú, szemben a padon, de hirtelen nagy fénylyukat szakított egy közelgő autó reflektora a szürkeségen, mindketten felugrottak, a tanár kitérte az ajtót, s már futott volna az út szélére, a fiú csendesen utána szólott, rendőrök, itt van szemben az őr, idejönnek, és mintha megkönnyebült volna, hogy a tanár visszaült, nem kell egyedül maradnia, maga hová menne, ha jönne valami járgány, kérdezte a fiú, és gyöngéd simogatással nyugtatta Lordot, mivel a kutya hangosan morgott az ajtóhoz ugró tanárra, akármerre elindulnék már, válaszolt a tanár nem túl nagy meggyőződéssel, mert a buszmegállóban lassan meleg lett, a tanár a fiú szemében lobogó élet-ámulattól meghatódva majdhogynem jól érezte magát, a dzsipp tényleg befordult szemben a vöröstégla épület kapuján, jó hecc lett volna, ha akkor jön ez a rendőrségi kocsi, amikor a fiú a plakátokat tépi, vagy az útjavítók korlátját bontja, mosolygott maga elé a tanár, belekeveredtem volna én is biztosan, feltette kinyújtott lábát a padra, hátradőlt, két óra alatt ez az egyetlen jármű az országúton, mondta, én meg, naív, azt hiszem, éjfélre otthon leszek egy jó stoppal, teljesen összefagytam len a sarkon, hanyattdől, olyan volt, mintha lakatlan lett volna ez a város, egyetlen házban

hadart egy szlovák tévéműsor bemondója, se ember se jármű, sehol egy moccanás, ez a koszos lyuk most paradicsomi hely...

Mi meg építkezünk itt, mondta hálasan a fiú, a folyópartra vezető utca végén épül a házunk, s az apám két hónapja minden éjszaka engem hagy itt a házra vigyázni, mert még Holdaskán lakunk, túl a folyón, májusban lehet majd beköltözni. én vagyok a vigyázó, vigyázok a félig kész házra, őrzöm az ablakkereteket, az anyagot, szerszámokat, magát a házat, bele ne költözzön valami csavargó népség, és ötvennyolc nap után tegnap éjszaka jutott először eszembe otthagyni azt a jégvermet, azt az istenverést, mert abban hidegebb van, mint kinn a betonon, a kokszkályhára hagyott szén éjfélre elparázslík, aludni nem lehet, de majd alszok nappal, ugyanis ráérek, mondja az apám, mert az építkezésen nekem nem kell dolgozni. sőt nem lehet, súlyos beteg voltam, kihíjján elpatkoltam, nem szabad egy téglát sem arrébb tennem, hát így veszik hasznomat, éjszaka, csak én vagyok ott, illetve nekem kellene ott lennem, de én itt tüzelek, itt alszok ezután, vagy pedig, ha nem is alszom, legalább tűrhető melegen vagyok, úgy is lehetne mondani, csendesen fellázadtam az apám szava ellen. Ezt hallgassa meg, milyen ember az apám, két méteres megvan, majd-nem aggastyán, előre bocsátom, nem szeretem. A tanár a két kutya dühös morgása közt felállt, a kályhához lépett, lesöpört a vasról egy égő, bűzlő forgácsdarabot, ilyet az mondjon énelöttem, mi lyet, kérdezte vissza a fiú, hát, hogy nem szereti az apját, ezt bocsátotta előre. De hát, ha egyszer így van, felelt nyugodtan a fiú, az is valami, hogy nem gyűlölöm, nem köptem le, mint a barátaim tették, mégiscsak az apám, akárhogyan is van a szag az atyai gondoskodása körül, persze maga azt nem értheti, nem fiúi nyavalyák, vagy kivételesen fájó atyai szigor miatt alakult ez így, az én apám egy falu atyja akart lenni, erővel, szegény haldokló-öreg-örült, aki végül is pusztán a kedvezőtlen feltételek miatt bukott a próféta-ságba, s lett egyre idegenebb számára a világ, ellángolt az élete, nézi a tenyerét, csak gyűlölet-pernye, undor-hamu van benne, ijedtében egyetlen kiáltás tapad a szájaszélére, elvtársak, és mindenki nevet, és mint mondom, vannak akik le is köpik, nyílt utcán, kocsmá előtt, neki folyt a könnye, már inkább aszszony könny, mint férfié, nevetséges lett volna bárkit is bejelentenie akárhová, akármiért, ahogy mellette a faluban vicсорogtak, köptek az emberek, a felső kapcsolatok úgy mosolyogtak már az öreg száználmas vergődésén, és akkor az anyám kitalálta itt ezt a házat, amit építeni kell, kőműves volt az apám eredetileg, és maga olyat még nem látott, micsoda vad, dühös erővel ásta itt az első gödröt a mézszőlőkhöz, aki az utcán méltatlan tivornyáktól megnyomorítva, görnyedten araszolt előre, itt a telken aggságát elhagyta, mintha látomásai lettek volna, úgy nézett a semmibe, ahol a falak majd állni fognak, ahol majd a szélkakas fordul a szél ellen próbálkozni, hiába, én mondom, két életű lett az apám ezzel a házzal, első éves egyetemista voltam, mikor elkezdtek az alapokat rakni, tegnap már kinyílt a kémény szája, az égre, én egy senki vagyok, két év elszaladt, délibábjaim is üszkös sarkúak, szeretném ledobni vállamról a terhet, de ahogy az apám gyűlöletében, úgy az én szánásomban is összetartanak az emberek, szegény beteg gyerek...

Mi az a betegség, kérdezte a tanár, és azt nézte a szennyves üvegen át, hogy az útmenti keskeny árok alján összegyűlik a hó. Már semmi, túl lennék rajta, mondta a fiú, mégis úgy vagyok, mint a kétségbeesett koldus, aki túl szegény ahhoz, hogy éljen, de egyszál ingében, fél szemmel is túl gazdag az elpusztuláshoz. Én agyhártyagyulladás estem át, súlyos agyhártyagyulladás, az orvosok szerint az a ritka kivétel vagyok, akin a szörnyű baj nem hagyott nyomot, szóval, állítólag normális vagyok, nem bolond, egyetlen durva kiáltás bevérezi a kezem, egyetlen elcsigázott öreg állat nyújtózkodása az istállóban jókedvre derít, meglehet különben, hogy a nyári gyakorlaton tehének között szedtem össze a bajt, a fertőzést, ezt már nem lehet utólag biztosan kideríteni, de a kezelőorvos szerint elképzelhető ilyen variáns is a megbetegedések között...

A fiú elhallgatott, deszkadarabokat dobált a tűzre, keskeny arcán gyermek mesék szüksége, a halántékán lángok táncolása. Anyák, gyerekkerékpárok, csecsemők, fehér gyapjú takaróban, látta a tanár félig becsukott szemével a házuk előtti teret, a mellén szétnyíló ballonját, sálját már nem kellett összehúznia, a kályha ontotta a meleget. Asszonyom, én évek óta összeviszsa hazudozom Önnek, kívánta volna mondani barátságosan a harmadik padra képzelt feleségének, ezzel a vadidegen fiúval félóra alatt embe-

ribb közelségbe kerültem, mint Önnel 10 év alatt, nem, most ne szőljon közbe, asszonyom, csak megsüketülnék itt az Ön lefojtott gyűlöletétől, ne beszéljen most, csukja be a szemét, hallgasson, próbálja meg elképzelni, hogy hívnak engem, suhognak értem a széllal hatyú nyakú lányok, szállnak a városunk fölött, kiáltoznak értem, nem is kiáltás ez, inkább ének, csak órájuk bízták az éneklést a földön, és értem énekelnek, hívó ének ez, egyikük, asszonyom Önre mutat, látom Önt, amint 4 éves lányunk nyakát föld felé nyomva kiáltozik görcsös dühhel a szőnyeg tócsája fölött, a játékba feledkezett gyermek nem érti a szitkokat, s a kegyetlen durvaság szándékát, beleverem az orrod, a gyerek csak néz rám kérdőn, apa, tedd le kezedből a megemelt királynót, engem emelj fel az arcod elé, mi igazolna engem, ha hívó a ének már a hegyeken túlról hangzik, hová indulok értelmetlenül naponta, az a tánc vár, Gabi arca az arcomon forró, szokásommá lesz, véd, a némaság velem, ez a tél a mi kinyílt könyvünk, elszőkött belőle minden jel, talán még testünk moccanásai, félszavak gyűrődései arcunk összesimulásán közelíthetnek valami bizonyossághoz, szerelem, vágy keresés Mi láncol össze, és micsoda lánc ez? Két fehéren izzó vas láncszem, hideg arany karikákkal kapcsolódik más oldalra.

A fiú megrázta hosszú szőke haját, nőies mozdulattal rendezte el nyakán a fürtöket, és mi lesz a tanulmányaival, kérdezte a tanár, a tágranyílt szemmel várakozó fiút, és most hasonlóan érezte Károlyt. Gabi egyetemista vőlegényével, ugyanaz a nyújtott keskeny arc, élesen metszett száj, ugyanaz az élet-ámulat a szemében. Majd folytathatom, válaszolt kedvetlenül a fiú, csak türelmesnek kell lennem az orvosok szerint, egyelőre. Csak semmi megerőltetés! Mintha az a rengeteg pia, amit kínomban lenyelek, nem lenne százszor nagyobb megerőltetés, mint tanulni, dolgozni, de várnom kell, még nem kaptam zöld utat, a kocsmába otthon meg zöld utat kapok, a barátaim szeretnek, hívnak, megbocsátják nekem az apám, megbocsátják, hogy tanulni akarok újra, és a napok Holdaskán olyan egyformák, a kocsmának van valami varázsa, emberek nyüzsögnek ott, szeretnek, játszanak, bicskát vágnak egymás hátába, történik valami, Lord, maradj nyugodtan! A kutyas csendes morgás után az ajtóhoz futott, egy részeg öreg ember bóklászik az ajtó mögött, benéz, s máris tovább indul széles vigyorral az arcán. Lord még kettőt vakkant utána, aztán a fiú lába elé ül, leereszti fejét, a földre, lehunyja a szemét. Őszintén szólva, rég nem hiszem, hogy folytatni fogom valaha még az egyetemet, kezdte újra a fiú monoton hangsúllyal, sok ez a két év, amit elébecoltam, rettenetesen butának, közönségesnek, otrombának érzem magam, mindjárt, ahogy egy lány kezét vagy derekát elengedem, tizenegyig most is nőnél voltam, itt a presszón túl lakik, nem messze, ez Kati, de van itt nekem Éva, Márta, Marika és egy fiatalasszony is, az ő nevét nem mondom ki, megesketett rá, hogy még a nevét se mondom ki soha, sehol, az ura bútorgyári munkás, féltékeny természetű, ez adódik még az ital mellett. Az új ház mellett, a lányok fényes gömbölyűsége, ez vigasztal, ez feledtet, ez jó.

A tanár hanyatt feküdt a padon, álom és ébrenlét határán bámulta a bódé műanyag mennyezetét. Rosszul estek, fájtak a fiú váratlanul közönséges, dicsekvő szavai mozgékony szerelmi életéről, hideg lötyyintésként hullt rá minden női név, megpróbálta mérlegelni, valóságos szerelmekről fecseg-e a fiú, vagy kamaszos képzelgéseit rakja elé mutatósan? Az órájára nézett, hét óra múlt. Gabi világosszőke haját látta lobogni a fákön. Jaj nekem, ha igazam lehet, gondolta, ha az ő hütlensége nem az én keresésem rokona, csak a pillanat menedéke. Károly örökké ott akar állni, ahol a bizonyosság van. A szerelemben is. Én örökké ott akarok állni, ahol a kockázat van, s különösen a szerelemben, ahol meglehet, teljesen értelmetlen a véglegesség, keresés, töprengett, és átült az ajtó melletti padra, szemben a kutyaikkal, azok már megszokták a jelenlétét, nem morogtak rá, Lord csöppet megemelte a fejét, de nyomban visszaeresztette kinyújtott melső lábára, s félig nyitott szeme sarkából leste az ajtót. Melege van, kérdezte a fiú óvatosan, mintha megérezte volna valamit a tanár idegességéből, alaposan bedurrantottunk a vén kazánnak, csak az első hajnali utasoknak esik majd le az álluk, ha beállnak ide a hó, a szél elől, micsoda meleg van, magának mikor indul a busza; hajnalban Négy óra-ötvenkor, válaszolt álmosan a tanár, és végigdől az új padján, kár hogy beszélt nekem a szerelmeiről, kiábrándító volt hallgatni, ahogy mondta, nőnél voltam és hogy Kati, Éva, Ági... A fiú szerelt. Ágit én nem mondtam és magának is a homlokára van írva, hogy egy nő miatt cselleng itt éjszaka, így van, no ugye, akkor meg mi baja az én lányaimmal?! Nem vagyok lovag? Hát nem vagyok! Ismertem egy lovagot hall-

gató koromban, testi-lelki jó barátom volt, csupa érzés, csupa udvariasság, lovagiasság, és a lányt akibe szerelmes voltam, mint az őrült, az első alkalommal maga alá teperte, hogy kitétem a lábom a városból, ehhez mit szól, gyereket csinált neki, hogy én az agybajom miatt, úgy az a lány a nagy hasa miatt eltűnt az egyetemről, és azt hiszi, hogy a lovag, a hősszerelmes és rablólovag elvette, felelősséget vállalt a történetekért, nem uram, ahogy én nem vettem feleségül azt a lányt, úgy ő sem, szelavi, mondta egyszer, hogy tavaly telefonon kerestem, és szemére hánytam a piszokságát, ez van, ez az élet, nem tudott mást kinyögni, pedig én nem a barátságunk alapján kértem tőle számon, amit tett, arra akartam rábírní, ne hagyja cserbe azt a lányt, mondanom se kell, jövőre végez a fiú, főokos, szinte biztosra vehető, hogy két év múlva Kubába kerül, mint szellemi export, öregbíti ott hazánk jó hírnevét, ésatöbbi.

A tanár széttárta karját, van ilyen, mondta, és a kályha tűzvörös vasát nézve, összeszűkített szemmel mosolygott, szerencse, hogy Károlyt mindig is utáltam, a legnagyobb ellenségem se foghatná rám, hogy barátja voltam valaha, gondolta, de Gabiba kétségtelenül töménytelen lelkiismeretfurdalás lehet, micsoda hülye véletlen párhuzam, ezzel a házörzővel, és egyszerűen érthetetlennek találta azt a rokonszenvet, barátság érzést, amit egy órája még érzett a fiú iránt, banális majdnem-szavak voltak a száján, barátod, testvéred ül itt a padon, még jó, hogy csendben maradt végül, furcsa, különös fiú, de már igenis, igenis ellenszenves, inkább, méghogy 4—5 lány is van itt, aki őt szereti, egy sincs, talán legföljebb egy lehet, a többi nagyozolás, kitaláció, kamaszáalom.

És a felesége, kérdezte a fiú, a felesége mit szól hozzá, amikor reggel beállít így összegyűrve. Nem szól semmit, válaszolt a tanár, számára az a fontos, hogy reggel hazamegyek, nyolckor az iskolában legyünk, hogy együtt érhesünk oda a vénkisasszony kolléganőket minden reggel egye a fene, hogy sötét jóslataik ellenére tíz év után is együtt vagyunk, együtt jövünk. Maga tanár, hitetlenkedett fejcsóválva a fiú, na, ezt se hittem volna, hogy akad olyan tanár, aki együtt őrzí velem a házat. Nem őrzöm magával a házat, mondta gorombán a tanár, a buszra várok, ez egy buszmegálló, nem? A fiú nem értette a tanár haragját — kérdezni akart valamit, mégis inkább hosszan hallgatott, majd felállt, kinézett az ablakon. Nincs is ház, sóhajtott csendesen a fiú, nincs ház, és semmi menedéke nincs az apámnak. Nincs, csak én találom ki neki időnként valami búvóhelyet, ahol csendben, titokban összetákol valamit. Érti? Akármít! Csakhogy tisztelhessem érte... Az alkotásért.

A tanár értetlenül bámult a fiú hátába. Álmos fáradtságot érzett vállára nehezedni, nem volt elég friss, gondolkodni a fiú szavain, aludni akart, aludni egy keveset, oldalt fordult a padon, arca alá szorította tenyerét, akad-e szerető, aki mellettünk marad, s úgy marad mellettünk, hogy nem kívánjuk a pokolba, töprengett, Gabi arcát akarta maga elé idézni, látni újra világosszőke haját a fákra úszni, de mint akit gyors ököllel halántékon vágnak, elaludt. A fiú lábujjhegyen ment át a bódén, kitérte csendben az ajtót, kívülről szisszentett, Lord, Vezér, gyerünk, s a felerősödő széllal szemben elindult hazafelé!

Boronyai Tamós

A készenlét ára

— Jóska, kelj fel! — hangzott a kövér bányászasszony szava, de a szólított meg sem moccant.

— Jóska, kelj, fél kilenc, siktába kell menni!

Az asszony topogó türelmetlensége, no meg a fokozott hangereő valami motyogásra készítette ugyan az alvót, ami körülbelül azt jelenti, hogy „jó-jó, értem, kelek már”, de csak nem akart szabadulni melegnek tűnő álmától.

— Jóska, te részeges disznó, ha egész nap a kocsmában iszol, legyen erőd felkelni, annak az ilyen meg olyan anyádnak, mert...

Ez hatott. Erős József bizonytalanul felült a dikón, morogva hajába túrt, zsebében cigaretta után matatott. Még ültében is imbolygott. Látszik, nem aludta ki délutáni részegségét. Érdekes bútorarab ez a dikó, nem is ágy, nem is szék, olyan széles, mint

egy vonat kétszemélyes ülése, talán valamivel hosszabb: itt aludt el Erős József várj délután, alighogy megette az elé lökött, többször melegített, félig kihűlt ételt, s aztán a részeg emberek erőtlenségével eldőlt és ájulásszerűen elaludt. Most törődött füstölő cigarettájával a szájában próbálta rendezni gondolatait, az asszony megszokott szitkozódásaitól kisérvé.

Hogy is volt? Igen! Éjszakásiból szálltak ki jókedvűen. — Hét fix — mondogatták a kasban, s gyorsan kiszámolták, ezért 180 forint körüli nyersbér jár, ehhez jönnek a pótlékok, az annyi mint 230—240 forint összesen... Nem rossz. A jól végzett munka örömeivel viccelődve, egymást lökdösve mentek az öltöző felé. A szerszámokat bezárták a „piszkosba”, itt tartották a munkaruhát, hogy aztán megfürödjék, a „tisztából” átvegyék az utcait.

— Jó reggelt!... Letelt? — hangzott mögülük, s hátrafordulva az öreg Hansit pillantották meg, kezében elmaradhatatlan butykosával. Az öreg sváb pálinkát mért reggelente — persze csak „törzstagoknak”. Nem volt jó az öreg itala, inkább rossz, de volt egy előnye: nem kellett csak fizetéskor kiegyenlíteni, addig felírta. „Mivel az asszony a legutóbbi pénzosztáskor ugyanis kizsebelt” felkiáltással minden reggel igénybe vették Hansi bácsi szolgáltatásait: a törzstagság nőtt, a forgalom fellendült.

A pálinka gyorsan hatott az elnyűtt szervezetre, s a fürdőben már feldobódva énekelték a Három vödör apró kavics... kezdetű trágár nótát, amit harsány nevetés kísért. A buszmegállónál álltak, amikor Béla, a csillése megszólalt:

— Le kéne szállni a Kapcánál, egyet lökni!

Düledező kocma volt a Kapca, a domb tövében, ahol az akna állt. Már többször akarták lebontani, de a rendkívül jó forgalom miatt ezt mindig elhalasztották. Belülről éppen olyan volt, mint kívülről. Néhány koszos asztal, székek, egy rex-biliárd asztal, a helyiség egész szélességében pult. Mögötte a csapos rendkívüli gyorsasággal szórta a féldeciket és a korsókat, vigyázva hasznára: a pálinkát jóval a hitelesítő csik alatt, a sört bő habbal. Itt senki nem reklamáta, hogy részrehajló, de fölösleges is lett volna, hiszen a várakozók ugyanis tovább lökik néhány keresetlen szóval a hóbörgőt: „Eriggy mán onnan, ott a söröd, oszt faljál!”

Jó óra múlva kiürült a helyiség, csak néhányan maradtak, köztük Erősék, mondván: „Fiatal az idő, még csak nyolc óra van, játszunk egy partit!” Rögtön volt ellenfél — persze korsó sörben, — és a rex-asztal tízpercenként zárt. Nem volt ez igazi játék, csupán ürügy az ivásra, hiszen az eredmény senkit nem érdekelt különösebben, csak a vesztes konstataálta emígyen: „En következem”. Mármint a sört megrendelni. Ment ez folyamatosan délig, a hangerő az elfogyasztott sörmennyiség hatására egyre növekedett. Először kisebb, később heves viták következtek, semmisségeken. Mindenki mondta a magáét, a játék megszakadt, s a két fél morogva távozott a kocma zugaiba, a lehető legtávolabb egymástól.

— Ez a senkiházi beszéd nekem, aki egy támot nem tud felemelni, nekem, aki a teli csillét egyedül rakom fel, ha leesik a sínről.

A délelőttös műszak is kiszállt, újra benépesült az ivó. Sietve fogyasztották italukat az emberek, aztán szaladtak, hogy elérjék a buszjáratot. Erőséknek már semmi nem volt sürgős, tompa zibbadtságba ment át az előbb még hangos méltatlankodásuk.

Béla újabb korsó sörökkel érkezett asztalukhoz:

— Azt mondják, négyen beszorultak a délelőttös műszakban.

Erős arca megfeszült, belebámult a sörébe. Úgy érezte a korsóba szorult az élete. (Tisztán látta magát húsz évvel korábban. A Nyírségből jött, onnan szervezték. 22 éves, nagyon erős. Hozza a vágy a pénz után, a jobb után. Aztán az első kobak (vakítóan fehér), új csizma és ruha. Később... áll leszállás előtt az aknánál, nem látja, csak érzi a rettenetes mélységet, az elhasznált lenti levegő a hidegre érve „kicsapódik”: „füstöl az akna”. A meleg ellenére megborzong: nem érti, miért.)

Sokkal később, öt év múltával jött rá. Aknát szereltek. Már megszokta az állandó készenlétet a létért, az életért, a családért, azért az első mély lélegzetért, amit kiszállás után szív magába az ember a napra lépve, hiszen a lét és a halál egy hajszálnyira van egymástól, itt tévedni csak halva lehet. Vagy élve a biztos halálért. Leszürni, osztályozni, megkülönböztetni a munkazajokat az igazi veszélyzajoktól, mert a bánya jelez annak, aki érti, érzi őt. Aztán határozni, menekülni, menteni, hiszen itt nem többen dolgoznak külön-külön, itt Ők dolgoznak Együtt. Egymásért. A pusztá létükért. Nem a saját, hanem a közös létükért. Amíg nincs baj, talán összevesznek, fenyegetőznek, marakodnak egy szál deszkáért is, de amint a bánya jelez, máris egy életet élnek. A legtisztább, a legemberibb létet: a közöst. S mindezt megfogalmazatlanul, kimondhatatlanul, a nagyon erős és elszánt emberek némaságával, kapkodásnak tűnő, de nagyon is tudatos, tiszta mozdulatokba szűkülő jelbeszéddel. Szóval akkor már az aknavájároknál

dolgozott állandó éjszakai műszakban. Jobb a pénz, gondolta, mikor a veszélyt emlegették otthon — „egy szál deszkán a kas tetején (innen javítják az aknát), alattad meg ezer méter!” — s csak mosolygott. „Semmiel sem más, mint lent. Az a szál deszka legalább 30 centi széles, és ez már luxus” — válaszolta, és visszaemlékezve az akkoriakra, ott valóban így is gondolta. És akkor, az egyik éjjel Kántor, a segédvájár, akivel egy partiban dolgozott, „mellélépett”. Erős észre sem vette. Mikor munkáját befejezte a kas túlsó oldalán, átszólt. Néma csend. Várt. Kiverte a veríték, remegett, támaszt keresett. Lehasalt a deszkára, és egyszeriben most drótvastagságúnak érezte. Mintha összeroppant, megszakadt volna benne valami. Három napra rá kihallgatták. — Nem, egy hang nem hagyta el száját... — válaszolta. „A halál az aknában 25 méterenként elhelyezett feszítővasak okozta zúzóadások következtében állt be. Kb. 350—400 métert zuhant. Az aknatalpra esés után még egy-két percig élt.”)

Fejét felemelve, mereven bámult szét a kocsmában. Béla unszolta hazamenetelre; nem hallotta. Belehajolt a sörébe — ivott. Nem esett jól. Legyűrte: muszaj. Oldódás.

— Még egy kört, Béla! — ordított. Az tiltakozott:

— Nem kéne már!

— Kuss! Eriggy, azt mondtam!

Újra ivott. Kettőt. Hármát. Aztán rázendített a bányászhimnuszra: „Szerencse fel, szerencse le” Hangja elcsuklott, könnyördült végig arcán. Feje lebillent. Bágyadtan asztalra dőlt, elaludt. Béla rázta fel, s hosszas noszogatásra sikerült együtt elindulniuk.

Most szívja cigarettáját, gyomra kavarog, rosszullet kerülgeti. Az asszony szitkait megszokta már, néha azért megszólal — Jól van no, hagy már! — de ez csak olaj a tűzre. Az eléje tett ételt csak kevergeti, nekibátorodva szájába vesz egy kanállal, de az ott csak forog, lemenni sehogysem akar. — Mintha a hátamra raknám — mormogja, de hangosan szólni nem mer, tudja, azt újabb szóáradat követi.

Újságpapírba csomagolt zsíroskenyerét zsebre teszi, legszívesebben eldobná, köszönés nélkül indul a buszhoz. A ködös, nyirkos november minden kínját elmélyíti, vacog, majd melege lesz, s megint a hideg rázza. Rágyújt. Ez még megy valahogy.

A megállóban majdnem mindenki füstöl. — A „lukban” úgysem lehet — gondolják, s merev arccal bámulnak maguk elé, csak az újonnan jövöket köszöntik egy morgásszerű „jóestéttel”.

Az öltözőben piszkos ingjébe bújva libabőrös lesz. Most tiltakozik a szervezete a máskor megszokott ellen. — Majd csak letelik valahogy — motyogja a kasban a leszállás előtt. Már-már el is hiszi, mikor a gép az induláskor megejteti a fülkét, az zuhan vagy tíz métert. Ezt már nem bírja. A kas rácsához szorítja a fejét, hány. A többiek szidják, ketten-hárman követik, de ő nem hallja. Valami halálfélelem vesz erőt rajta, csak könnyes szemét törölgeti, mélyeket lélegez, nehogy még egyszer rosszul legyen.

A fejtést kiosztják, kicsit alacsony helyre kerülnek Bélával.

— Más sem hiányzott — morogja, s térdelve elkezd a lapátolást. Éjfél körül úgy-ahogy állnak. Minden lapát szemet tíznek érez, és fogadkozik, hogy az életben többé be nem rüg. Az idő sehogysem halad, a munka még kevésbé. Kettőkor még egyetlen süveg sincs betámozva. A kaparó üresen jár mögötte, szinte kényszerítve a munkára. Műszak végére alaposan megizzadva is alig lesz meg a négy fix.

A „népesben”, így hívják az embereket szállító szenescsiliket, egy szál deszkával az alján, már valahogy érzi magát. A kenyér felét is megeszi. Szava is megjön, de az előző napról csak annyit: — Ez is elment, majd holnap behozzuk valahogy! A szénpor az izzadság miatt vastag rétegben rakódik testére, s kidolgozott, de erőtlén izomzatán megfutva egy-egy halványabb csíkot alkot. Úgy fest, mint egy darab megrepedezett, kiégett föld. Máskor a feketéből élénken kivillanó foga most nem fehér, ajka is vértelen. Szemei beljebb ülnek, fénytelenek, elvesztették játékukat. Pusztán a merevlátás funkcióját töltik be, fáradtak, nem élnek.

Nem siet, majdnem utolsónak száll ki. Lassan, komótosan vonszolja lábait. A csákány is nehéz. földön húzza. Szomjas. Nyelvét szájjadlására tapasztja, csettint. Inna valamit. — Egy kupica jól esne — gondolja, de az éjszakai munka „élménye” elnyomja vágyát. Talán leadna róla.

— Jó reggelt! — hallja. Hátrafordul. Látja az öreg Hansit, tartja poharát. Iszik. Eggyel, kettővel. Használ. Mosolyog, jóízűen krárog: megmenekült. Újra odatartja a poharát. Leül a padra. Érzi, az alkohol szétárad szervezetében. Átadja magát ennek a zsidogásnak. Bemegy a fürdőbe, zuhanyozik. Várja a hatást.

A fürdőben nem énekelnek...